

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 8 (2540-2544) มีเป้าหมายที่สำคัญคือ การมีสังคมที่พึงปรารถนา ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็งและประเทศชาติที่มั่นคง การพัฒนาคน เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จะต้องมีวิสัยทัศน์ของการพัฒนาคน ให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (วิชัย วงษ์ใหญ่, ม.ป.ป, หน้า 1) ในแนวคิดใหม่เชื่อว่า ถ้าหากมนุษย์มีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Quotient หรือ E.Q) ก็จะกลายเป็นคนที่มีความสุขได้มากขึ้น (วิทยา นาควิธระ, 2542, หน้า 34) ความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วยทักษะทางอารมณ์ ซึ่งจะช่วยเสริมกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามเป้าหมายสำคัญ คือ เป็นคนดี มีความสุข ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า และเป้าหมาย (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542, หน้า 63) โกลแมน (Goleman, 1995) ได้ทำการศึกษางานของนักจิตวิทยาหลายๆ ท่านแล้วได้เขียนสรุปในหนังสือ Emotion Intelligence ว่าทักษะของความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นตัวผลักดันให้คนเราประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542, หน้า 18) และนักจิตวิทยาเห็นพ้องกันว่า I.Q มีส่วนเพียงร้อยละ 20 ของปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จ ส่วนที่เหลือร้อยละ 80 มาจากปัจจัยอื่นๆ รวมทั้งความฉลาดทางอารมณ์ (Daniel Goleman, 2540, หน้า 61-65) สันสนีย์ ภัทรคุปต์ (2542, หน้า 8) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสมองเด็ก ยืนยันถึงผลการวิจัยเกี่ยวกับผู้บริหารระดับสูงที่ประสบความสำเร็จ พบว่า I.Q มีความสำคัญเพียง 25% แต่บุคลิกภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่า การประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น เป็นความพึงพอใจในความสุขของสถานะที่ตนเองดำรงอยู่อาจจะแยกเป็น ด้านการงาน ด้านครอบครัว และชีวิตส่วนตัว คนที่ประสบความสำเร็จในการงาน เป็นคนที่สามารถหางานที่ตนเองชอบมาทำได้ และสามารถพัฒนาตนเองตามเป้าหมาย และวิธีการที่วางเอาไว้

ในด้านของครอบครัว สิ่งสำคัญของการมีความสุขในครอบครัวยุ่ที่ความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจกัน ทักษะของความเห็นอกเห็นใจ และการแก้ไขความขัดแย้งเป็นหัวข้อหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ ในด้านชีวิตส่วนตัว ความสุขใจถูกรบกวนด้วยอาการวิตกกังวลนอนไม่หลับ จนไม่มีสมาธิในการทำงาน และถ้าความเครียด ความโกรธสะสมกันมาก ๆ ก็เกิดอาการไม่สบายทางกาย (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542, หน้า 16-17) คนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง

นั้นจะแสดงออกโดยเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้ากับคนอื่นได้ดี สามารถสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ และรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว สามารถเห็นอกเห็นใจเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นอย่างดี รู้จักจัดการกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ท้อแท้ หรือทอดถอย และมีความสามารถในการปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างดี (อุษา จารุสวัสดิ์, 2541, หน้า 54) คนเราสามารถฝึกฝน อบรม เพื่อเพิ่มพูนทักษะความฉลาดทางอารมณ์ ได้โดยกลวิธีเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ได้จาก สื่อสัมพันธ์และความเข้าใจผู้อื่น เน้นท่าทีในการสื่อสาร การมีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้สึกร่วมการฟัง การวิพากษ์วิจารณ์ พลังความคิด เน้นการปรับมุมมอง ความคิด การมองโลกในแง่ดี รับมือกับความขัดแย้งทางอารมณ์ เน้นการวิเคราะห์ ความโกรธ-ความเครียด และการบริหารความโกรธ-ความเครียด การควบคุมตนเอง ในด้านสตินั้นจะเน้นการมีสติรู้ตน และความไม่เที่ยงแท้ของสรรพสิ่ง ตระหนักรู้ถึงความหมายและคุณค่าของชีวิตรวมทั้งมีความเข้าใจเรื่องคุณค่าของการใช้ชีวิต (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542, หน้า 9)

ปัจจุบันพบว่า การศึกษาไม่ได้ส่งเสริมความสามารถในการแก้ไขปัญหา จึงพบว่านักเรียนจำนวนมาก ขาดวิธีการที่จะผ่อนคลายตนเอง ความสามารถของคนเรานั้นแม้จะมีอยู่มาก แต่หากจิตใจมีความขุ่นมัว ไม่สบายใจ ความสามารถนั้นก็จะถูกกดทอนลงไปอย่างมากภายในอีกแง่มุมหนึ่งความขัดแย้งระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อมนับวันก็มีมากขึ้น การวิพากษ์คัดถ้อยคำทำลายซึ่งกันและกัน ย่อมไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาย่างแน่นอน ได้มีการทดลองเอาโปรแกรมทดลองทักษะทางอารมณ์ไปใช้ ปรากฏว่า สามารถลดเหตุการณ์ชกต่อยในหมู่นักเรียนไปกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ และเนื่องจากปัญหาอีกอย่างหนึ่งของการศึกษาในปัจจุบัน คือการไม่สามารถปลุกฝังจิตใจที่ดีให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นการไม่สามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนไป ไม่สามารถอดทนรอคอยเพื่อไปสู่เป้าหมาย ก่อให้เกิดปัญหาทางเพศและสิ่งเสพติด เมื่อประสบปัญหาในชีวิตก็ไม่มีเทคนิควิธีการแก้ไข ลงท้ายอาจเป็นการฆ่าตัวตาย ทำให้กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งเน้นการพัฒนาการ ให้สมบูรณ์ และสมดุลระหว่างจิตใจ ร่างกาย จิตวิญญาณ สอดคล้องกับธรรมชาติรอบตัวเรา (เทอดศักดิ์ เดชคง, 2542, หน้า 62-63) ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการเรียนรู้ ได้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถทางอารมณ์ (Emotion Ability) หรือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Intelligence) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตโดยมุ่งปลุกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ ให้มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางอารมณ์ อันจะนำไปสู่การยกระดับจิตใจมีความสุขอย่างที่ควรจะเป็น และสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 25)

จากความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ที่ทำให้คนเป็นคนดี มีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต และเป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้เพิ่มพูนได้ จึงทำให้มีการบรรจุลงในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยมีความต้องการที่จะสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยรุ่น ซึ่งในวัยเด็กนั้นได้มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มาแล้วในระดับหนึ่ง ปัจจุบันยังขาดเครื่องมือในการประเมินความฉลาดทางอารมณ์อยู่มาก หากได้มีการสร้างและพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ขึ้นจะช่วยให้ทราบว่านักเรียนแต่ละคนควรจะมีการปรับปรุงและพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ต่อไปในด้านใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. สร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. หาคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ในด้านความเที่ยงตรง อำนาจจำแนก และความเชื่อมั่น

3. สร้างเกณฑ์ปกติในการให้คะแนนความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จ. เชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาภายใต้ขอบเขตดังนี้ คือ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2543

ขอบเขตด้านเนื้อหา

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในการวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมสมรรถนะ 2 ด้าน คือ

- 1) สมรรถนะส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย การตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจ
- 2) สมรรถนะทางสังคมซึ่งประกอบด้วย การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ มีศัพท์บางคำที่ผู้วิจัยใช้ในความหมาย และขอบเขตจำกัดดังต่อไปนี้
ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และการมีทักษะทางสังคม

สมรรถนะส่วนบุคคล หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ตนเอง การควบคุมตนเอง และการสร้างแรงจูงใจ

สมรรถนะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเราและทักษะทางสังคม

การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง ความสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้รู้สึกเช่นนั้น และผลที่จะตามมา ประเมินตนเองได้ รู้จุดเด่นจุดด้อย และมีความมั่นใจในความสามารถคุณค่าของตน

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการจัดการภาวะอารมณ์หรือความฉุนเฉียว สามารถควบคุมตน เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบปรับตัวได้ ยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลง และเปิดใจกว้างกับแนวคิด แนวทางหรือข้อมูลใหม่ๆ

การสร้างแรงจูงใจ หมายถึง แนวโน้มของอารมณ์ที่เกื้อหนุน การมุ่งสู่เป้าหมายโดยใช้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการยึดมั่นในเป้าหมายของกลุ่ม มีความคิดริเริ่ม และมองโลกในแง่ดีแม้มีอุปสรรค

การเอาใจเขามาใส่ใจเรา หมายถึง ความตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการและความห่วงใยของผู้อื่น พัฒนาผู้อื่นได้ และตระหนักรู้ถึงทัศนคติความเห็นของกลุ่มและความสัมพันธ์ของกลุ่มได้

ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถสื่อสารส่งสาร มีความเป็นผู้นำโน้มน้าว กระตุ้น ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อขัดแย้ง สร้างสายสัมพันธ์ให้มีความร่วมมือในการทำงาน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของกลุ่มได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ คือ

ได้แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสามารถใช้ในการวัดและประเมินผลว่านักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์เพียงใด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต่อไป